
**ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ
ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ
ВЫСШЕГО ЮРИДИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ
PROBLEMS OF MODERNIZATION
OF HIGHER LEGAL EDUCATION**

**ВПРОВАДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК ДОДАТКОВИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ
(НА ПРИКЛАДІ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ)**

В.К. Матвійчук

доктор юридичних наук, професор,

перший проректор

ВНЗ «Національна академія управління»

В.М. Ілларіонов

кандидат технічних наук, доцент,

Центр дистанційного навчання

ВНЗ «Національна академія управління»

Постановка проблеми. Сучасний стан освіти, в тому числі і юридичної, висуває низку проблем, що стосуються підвищення її якості. Ці питання цікавлять значну кількість науковців, а отже, потребують вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми підвищення якості освіти, в тому числі і юридичної, присвятили свої роботи В. Андрушко, Л. Горбунова, І. Зязюн, Т. Лукіна, М. Ляшенко, Н. Терентьева та ін.

Різноманітні аспекти застосування комп'ютерних технологій в умовах кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних закладах досліджували М. Банчук, Я. Болюбаш, І. Булах, О. Волосовець, В. Журавський, М. Згуровський, В. Казаков, В. Передерій, О. Підаєв, П. Сікорський, М. Степко та ін.

Проте їх роботи не стосувалися впровадження інформаційно-комунікативних технологій як додаткового засобу підвищення якості освіти, на прикладі окремого навчального закладу.

Мета статті. Дослідити впровадження інформаційно-комунікативних технологій як додаткового засобу підвищення якості освіти (на прикладі юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління»). Розкрити більш детально технології і методи реалізації заходів підвищення якості освіти, на прикладі названого закладу.

Основні результати дослідження. Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні та соціальні зміни, що його супроводжують, прискорюють реформування системи освіти.

Основним напрямком реформування вищої школи на сучасному етапі є ті вимоги, які задекларовані і зумовлені підписанням Україною Болонської декларації. Щоб стати повноправним членом загальноєвропейського простору вищої освіти та дослідницької діяльності Україні необхідно спрямувати свої зусилля на приведення структури навчання в ВНЗ у відповідність до європейських вимог і зосередити значну увагу на підвищенні якості освіти, яка є одним із основних положень Болонської декларації [1].

Якісна освіта розглядається в наш час як один із основних індикаторів якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання [2].

Якість освіти є багатогранним поняттям, різні аспекти якого відображено у філософських, педагогічних, соціальних, економічних працях. Тому проблема підвищення якості освіти дуже інтенсивно вивчається науковцями.

У Всесвітній декларації, прийнятій на Міжнародній конференції з вищої освіти в листопаді 1998 р., вказано, що якість вищої освіти – це багатовимірне поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності вищого навчального закладу: навчальні та академічні програми, навчальну і дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчальну базу і ресурси [3].

Можна стверджувати, що підвищення якості освіти – це інтегрований показник, який полягає в скоординованій діяльності колективу навчального закладу щодо якості освіти. Підвищення якості навчання – це новий шлях організації зусиль багатьох людей. Її метою є забезпечення зосередженості всіх ресурсів вищого навчального закладу на потребах людини, яка навчається.

У Болонській декларації дається загальний перелік заходів, які повинні вжити навчальні заклади України для підвищення якості освіти.

Це – проведення інноваційних змін технологій навчального процесу, зокрема застосування модульно-рейтингових, дистанційних систем; підвищення ролі самостійної роботи студента, створення індивідуальних програм; зміцнення матеріально-фінансової бази освіти тощо.

Застосування модульно-рейтингових систем підвищення якості знань.

У вищих навчальних закладах держав, які приєдналися до Болонської декларації, інтегративним продуктом усіх видів контролю освіти та рейтингової оцінки навчальних досягнень є кредитно-модульна технологія. В Україні процес становлення кредитно-модульної технології розпочався з приєднанням її до зазначеного міжнародного документу [5, с. 143].

Метою впровадження цієї системи навчання є підвищення якості вищої освіти та забезпечення конкурентоспроможності випускників у світовому освітньому просторі. Поняття «модульне навчання» пов'язане з міжнародним терміном «модуль», значення якого – {модуль – міра (від лат. модулюс) – одиниця міри, величина або коефіцієнт} – визначається як функціональний вузол, завершений блок інформації.

Принципова відмінність модульного навчання від традиційного полягає в тому, що матеріал розбивається на окремі модулі (що в свою чергу складаються із декількох блоків), кожен з яких є не тільки джерелом інформації, а й методичним матеріалом для її засвоєння.

У педагогіці та методиці модуль розглядається, як важлива частина всієї системи. Модульне навчання передбачає жорстке структурування навчальної інформації, змісту навчання та організацію роботи студентів з окремими логічно завершеними навчальними блоками, які входять до цього модуля. Тема навчального блоку в модулі часто збігається з темою по навчальній дисципліні, однак, на відміну від традиційної форми навчання вивчення теми в блоці і модулі, взагалі, обов'язково **вимірюється і оцінюється** (контрольне завдання, робота, відвідування занять, стартовий, проміжний і підсумковий тест рівня знань студента) [6, с. 92].

При розробці дисципліни враховується, що кожен модуль має дати самостійну порцію знань. Навчальна дисципліна, як правило, включає в себе не менше 3-х модулів. У модулях чітко визначаються цілі навчання, завдання, і рівні вивчення матеріалу, а також названі навички та вміння, якими повинен оволодіти студент (слухач). Студенти при модульному навчанні завжди повинні знати перелік основних понять, навичок, умінь по кожному модулю. На основі цього переліку складаються питання і навчальні завдання. Форма контролю – це *тест*, оцінка якого проставляється автоматично, та *контрольне завдання*, яке оцінює викладач і які, як правило, використовуються або разом, або окремо.

У модульному навчанні все має конкретну *алгоритмічну* послідовність кроків навчання та обов'язковий контроль якості засвоєння знань на кожному кроці. Це чітко вибудована технологія навчання, яка базується на науково обґрунтованих даних і не допускає експромтів.

На рис. 1 наведено приклад побудови навчального блоку модуля дисципліни «Кримінальне право» юридичного факультету НАУ в вигляді 4-х розділів: теоретичний лекційний матеріал, семінарські заняття, самостійна робота та тестовий контроль.

Окремими розділами в блоці можуть виступати: теоретичний розділ, семінарські заняття, самостійні та практичні завдання та підсумкове тестування. Блок оцінюється за бальною системою, яка дається до кожного модуля окремо. Встановлюється певний мінімум балів, який студент повинен набрати після закінчення кожного модуля.

При модульному навчанні найчастіше використовується рейтингова оцінка завдань: кожне завдання оцінюється в балах, встановлюється рейтинг цього завдання і терміни його виконання.

Основний принцип рейтингового контролю – це контроль та оцінка якості знань і умінь з урахуванням систематичності роботи студентів. Після закінчення вивчення дисципліни на основі модульних оцінок визначається загальна оцінка. Студенти можуть підвищити модульні оцінки тільки в процесі навчання, більш поглиблено вивчаючи матеріал теми і повторно перевіряти засвоєні знання, складаючи тести. Результат засвоєння формується майже автоматично.

Кредитно-модульний підхід сформувався внаслідок інтеграційних процесів освітніх систем країн Західної Європи. Зазначений вид технології модульного навчання є специфічною моделлю організації навчального процесу у вищій школі, яка ґрунтується на об'єднанні модульних педагогічних технологій та залікових освітніх одиниць – кредитів. Кредит – це умовна одиниця виміру трудомісткості певної частини програми вищої освіти. Один кредит складає 36 академічних годин навчальної роботи студента, включаючи аудиторні заняття, самостійну роботу, практичні заняття та семестровий контроль [3, с. 171].

Тема IV. ЗЛОЧИН І ЙОГО ВИДИ
<p>Теоретичний лекційний матеріал (2 години)</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.1. <u>Поняття та ознаки злочину</u> 4.2. <u>Малозначність діяння як обставина, що виключає злочинність</u> 4.3. <u>Класифікація злочинів та її значення</u> Літературні джерела та Інтернет посилання до теми 4 Контрольні питання до теми 4 Глосарій (словник) термінів і понять до теми 4
<p>Семінарські заняття (2 години)</p> <ul style="list-style-type: none"> Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття План семінарського заняття Теми для підготовки до семінарських занять і самостійного вивчення Рекомендована література Чат Обговорення тем семінарського заняття
<p>Самостійна робота (4 години)</p> <ul style="list-style-type: none"> Методичні вказівки з виконання завдань самостійної роботи Теми рефератів, доповідей по темі 4 <p>Контрольні завдання (задачі) для самостійної роботи</p> <p>? Оберіть № завдання (1 - 28), на яке Ви будете готувати відповідь</p> <p>Контрольні завдання 1 ... (2.....28)</p>
<p>Тестовий контроль</p> <p>☒ Контрольні питання (тести) засвоєння знань по темі IV</p>

Рис. 1. Приклад навчального блоку модуля дисципліни «Кримінальне право» у вигляді 4-х розділів

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій як засіб реалізації дистанційних освітніх технологій.

Освітня технологія навчання, яка інтегрує освітні та інформаційно-комунікаційні технології, отримала назву *дистанційної освітньої технології*.

Розвиток дистанційної технології навчання, вже має реалізацію в цілеспрямованій державній політиці України щодо інформатизації суспільства (Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Закон України «Про Національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті) і набуває все більш актуального значення [4, с. 12].

Традиційно під дистанційними освітніми технологіями розуміють засоби, методи і способи навчання, які передбачають постійне, що відтворюється, формалізоване представлення, передачу та контроль знань у відкритому інформаційному середовищі.

Таким чином, логічно впровадити другий захід, рекомендований Болонською декларацією, впровадити елементи дистанційної освітньої технології і створити єдиний відкритий інформаційний простір правових дисциплін, з метою забезпечення студентам юридичних спеціальностей відповідних умов для здобуття обраної ними кваліфікації.

Алгоритмічна послідовність кроків кредитно-модульної технології засвоєння знань створила передумови для розробки різних навчальних програм дистанційної освіти, які в основі свого функціонування використовують сучасні досягнення інформаційних технологій та систем телекомунікації, такі, як: електронна пошта, системи голосового і відео зв'язку, телебачення та Інтернет.

Всі ці розробки характеризуються відмінними технічними можливостями, наявністю і рівнем складності різних функціональних компонентів, діапазоном підтримки операційних систем. Прикладами таких комерційних продуктів може бути Oracle (i-Learning), IBM (Learning Space), WebCT, «Прометей» виробництва НІЦ АСКБ, e-Learning компанії «Гіперметод» (Санкт-Петербург) тощо, та засоби Open Source: MOODLE, ATutor, Dokeos, Claroline тощо) [9, с. 108]. Більш скромним є перелік платформ, що підтримують усі етапи педагогічного процесу, тоді як при виборі таких системи, на нашу думку, дидактичний аспект повинен бути вирішальним.

У результаті порівнянь і тестів, керуючись дидактичними, організаційними, технічними, фінансовими поглядами, але насамперед педагогічними, в Національній академії управління була обрана й упроваджена доступна за принципом Open Source на умовах ліцензії GNU/GPL, система дистанційної освіти (LMS) **Moodle** [10].

Ця система одночасно може виконувати роль LMS, CMS і VLE (тобто може бути використана для підтримки всіх етапів планування, реалізації та адміністрування процесу навчання). Вона також виконує із запасом усі вищепераховані вимоги щодо підтримки інформаційно-комунікаційних технологій спілкування.

Інтерфейс, допомога і документація системи MOODLE існують на декількох десятках мовах, які доступні і можуть бути вибрані та використані в разі потреби кожним користувачем.

Система повністю обслуговується з рівня стандартного веб-браузера. Не передбачає ніяких спеціальних вимог до устаткування й операційної системи. Є повністю безкоштовною (і згідно з ідеєю Open Source – такою і залишиться). Використані механізми дозволяють інсталяцію практично на будь-якому устаткуванні, в довільній операційній системі з використанням довільних баз даних (у тому числі таких безкоштовних і популярних як система Linux і база даних MySQL). У поєднанні з відносно простою і добре описаною інсталяцією платформа MOODLE без спеціальних труднощів може бути швидко встановлена на вузівському сервері або навіть власному комп'ютері викладача. Управління системою, створення курсів і їх повна публікація за посередництвом простого інтерфейсу веб-браузера не вимагає спеціальних просунутих інформативних компетентностей з боку викладачів.

Філософія створення системи орієнтована на підтримку 5-ти базових принципів «соціального конструкціонізму» [10], а саме:

- ми всі потенційні вчителі та учні;
- ми вчимося багато чому, спостерігаючи за діяльністю інших;
- ми вчимося краще, створюючи і представляючи створений «продукт» іншим;
- розуміння інших змінює і нас;
- ми вчимося краще, коли навчальне середовище гнучке і має пристосованість до наших можливостей.

Така філософія повністю співпадає з кредитно-модульною технологією навчання та істотно відрізняється від традиційної форми навчання. Взаємодія педагога зі слухачем базується на іншій основі: *виключення чисто інформаційної функції і посилення консультативно-координаційної діяльності.*

Навчальна дисципліна в системі дистанційного навчання (ДН) – це структурований навчально-методичний комплекс, оформлених відповідним чином (у вигляді об'єктів серверу ДН) навчально-методичних матеріалів. Повноцінний навчально-методичний комплекс обов'язково містить *теоретичну та практичну частини.* Схема змісту курсу (дисципліни) в системі дистанційного навчання представлена на рис. 2.

Схема змісту курсу дистанційного навчання

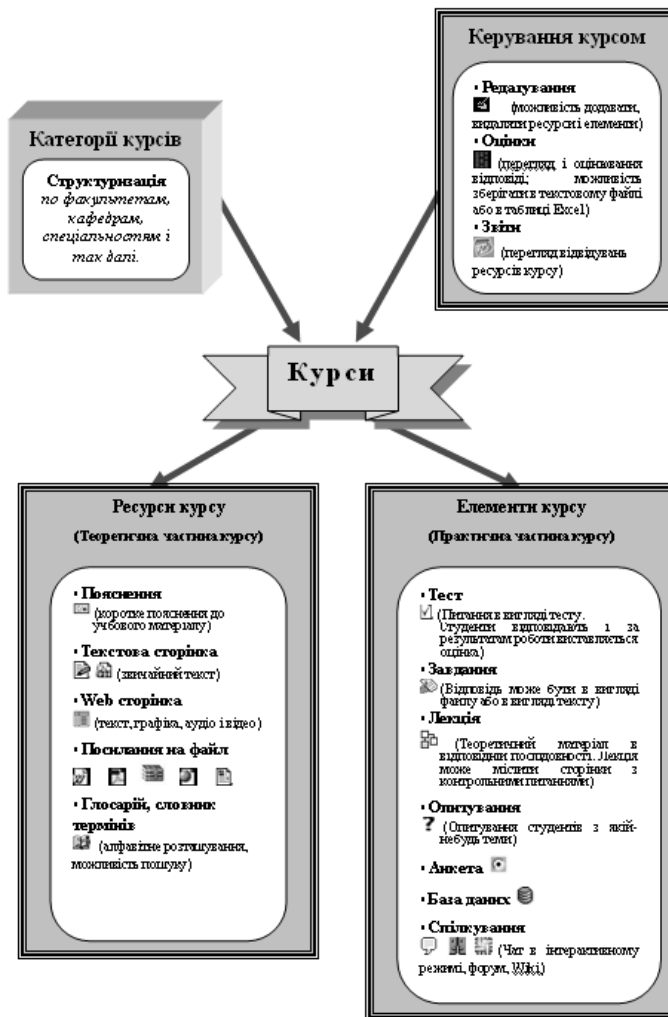

Рис. 2. Схема змісту курсу (дисципліни) в СДО

Теоретична частина є аналогом підручника чи методичного посібника та оформляється у вигляді текстових або графічних файлів, web-сторінок або посилань на інші ресурси Internet, які викладач повинен указати. Студент у будь-який момент може скористатися цими ресурсами і використати їх в якості довідкового та навчального матеріалу.

Практична частина є аналогом самостійної або практичної частини роботи студентів. Практична частина оформляється у вигляді активних елементів – тестів, завдань, опитувань тощо. Виконання **кожним студентом** елементів практичної частини **обов'язково оцінюється** викладачем або автоматично системою дистанційного навчання і відображається у журналі оцінок.

Ресурси дисципліни, які відповідають теоретичній частині:

- **Пояснення** – коротке пояснення до навчального матеріалу. Виглядає як запис у структурі курсу.

- **Текстова сторінка** – навчальний матеріал подається у вигляді блоку тексту. Це простий спосіб представлення матеріалу, в якому відсутня можливість додавати до тексту малюнків, змінювати розмір тексту й стиль шрифту.

- **Web-сторінка** – навчальний матеріал подається у вигляді гіпертекстової сторінки з можливістю детального форматування тексту, додавання малюнків, звуку, відео.

- **Посилання на файл** – посилання на існуючий навчальний матеріал у вигляді файлу, який можна зберегти на персональному комп'ютері. Подальша робота з даним файлом не вимагає підключення до Internetu.

- **Словник термінів** (госарій) з можливістю пошуку слів за алфавітом.

Елементи діяльності дисципліни, які відповідають практичній частині:

- **Завдання**. Дозволяє сформулювати завдання для самостійної роботи студента та отримати відповідь у вигляді тексту, який вводиться прямо під час роботи з сервером або у вигляді файлу, який студент формує і відправляє для перевірки та оцінки викладачу. Відповідь студента й оцінка та коментар викладача передаються (для інформування і контролю) по електронній пошті.

- **Тест**. Цей елемент дозволяє викладачеві створити набір тестових питань. Тести можуть містити різні типи питань (множинний вибір, вірно/невірно, розрахунку числової величини та ін.). Усі питання зберігаються в базі даних і можуть бути згодом використані знову в цьому ж курсі (або інших). За результатами тестування виставляється оцінка (або в автоматичному режимі, або вручну). Відповідь і оцінка студента передається викладачу по електронній пошті для інформування і контролю.

- **Лекція (активна)**. Це послідовність змісту блоків модуля, які пов'язані певною логікою. Просування по блоках лекції можливо тільки при позитивній оцінці вивчення матеріалу попереднього блоку.

- **Опитування**. Дозволяє проводити просте опитування з будь-якої теми. Найчастіше використовується для незалежного розподілу варіантів завдань серед студентів.

- **Інтерактивне спілкування**. Це такі загальновідомі засоби як: чат, форум, Wiki. Для безпосереднього візуального спілкування широко використовується Skype.

Слід зауважити, що дистанційні освітні технології інноваційні за своєю природою і вони вимагають від викладачів (розробників дисциплін), у першу чергу, інноваційних підходів та експериментів.

Кожний модуль дистанційного курсу як частинка мозаїки в підсумку складається в єдину, загальну картину. Тому розглядаючи підвищення якості навчання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій слід аналізувати кожний блок, кожний модуль дисципліни окремо, оцінюючи наскільки викладачу/розробнику вдалося реалізувати поставлену мету: залучити студента до творчої роботи, правильно спрямувати його пошукову діяльність, активізувати когнітивні процеси – переконання, бажання і мотивацію.

У свою чергу вони розроблені з використанням такої технології дисципліни, яка постійно вдосконалюється. Загальновизнаною перевагою програм дистанційної технології навчання є можливість оперативного оновлення, редагування навчальних матеріалів, яка стає у нагоді в роботі з підвищення їх якості.

Висновки. Ми впевнені, що викладання юридичних дисциплін із впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій дасть можливість значно підвищити якість навчання, готувати висококваліфікованих фахівців-юристів, здатних професійно орієнтуватись в інформаційному суспільстві, ефективно опрацьовувати потоки інформації, що постійно зростають, освоювати та експлуатувати сучасний інформаційний простір для забезпечення власних потреб та ефективної професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education [Електронний ресурс]/ Режим доступу : http://www.ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html
2. Конкретні п'ять цілей освітніх систем. Звіт Європейської комісії 31.01.2001 р. – <http://europa.eu.int>.
3. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник / За ред. В. Кременя; [авторський колектив: М. Степко, Я. Болюбаш, В. Шинкарук, В. Грубінко, І. Бабин]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 171 с.
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – Затверджено Постановою МОН України 20 грудня 2000 р. – К. : НТУ «КПІ», 2000. – 12 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України // II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – К., 2002. – 143 с.
6. *Ильин Г.Л.* Философия образования (идея непрерывности). – М. : «Вузовская книга», 2002. – 92 с.
7. *Илларионов В.М.* Питання організації дистанційного навчання / Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем : збірн. – К. : КУЕТТ, 2003. – С. 153-155.
8. *Мясникова Т.С., Мясников С.А.* Система дистанционного обучения MOODLE. – Харьков, 2008. – 232 с.
9. *Белозубов А.В., Николаев Д.Г.* Система дистанционного обучения Moodle : учебно-методич. пособ. – СПб., 2007. – 108 с.
10. www.moodle.org

Матвійчук В.К., Ілларіонов В.М. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій як додатковий засіб підвищення якості освіти (на прикладі юридичного факультету)

У статті авторами досліджуються питання впровадження інформаційно-комунікативних технологій як додаткового засобу підвищення якості освіти (на прикладі юридичного факультету) та розкриваються більш детально технології і методи реалізації заходів підвищення якості освіти, на прикладі ВНЗ «Національна академія управління».

Ключові слова: впровадження, інформаційно-комунікаційні технології, дистанційні освітні технології, інтерактивне спілкування.

Матвийчук В.К., Илларонов В.М. Внедрение информационно-коммуникационных технологий как дополнительное средство повышения качества образования (на примере юридического факультета)

В статье авторами исследуются вопросы внедрения информационно-коммуникативных технологий в качестве дополнительного средства повышения качества образования (на примере юридического факультета НАУ) и раскрываются более подробно технологии и методы реализации мер повышения качества образования, на примере ВУЗа «Национальная академия управления».

Ключевые слова: внедрение, информационно-коммуникационные технологии, дистанционные образовательные технологии, интерактивное общение.

Matviychuk V. K., Illarionov V. M. Introduction of information and communications technology as an additional tool to improve the quality of education (by the example of the Faculty of Law)

This paper analyses the issues of introduction of information and communications technology as an additional tool to improve the quality of education (by the example of the Faculty of Law, National Academy of Management) and offers a comprehensive survey of technology and methods of improving the quality of education (Higher Educational Institution «National Academy of Management: Case study).

Key words: implementation, information and communications technology, distance learning technologies, interactive communications.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2011.